

Bizkaia

Arrazola (Atxondo): laßátsu
Arrieta: larátsu
Bakio: layáts
Bermeo: yántfo
Berriz: lats
Bolibar: lá^ats
Busturia: layáts
Dima: lá:tsu
Elantxobe: lá^ats
Elorrio: laáts
Errigoiti: laráts
Etxebarri: larátsu
Etxebarria: lá:ts
Gamiz-Fika: súrteko yántfo, **larátsu*
Getxo: larátsu
Gizaburuaga: láats
Ibarruri (Muxika): laráts
Kortezubi: laáts
Larrabetzu: larátsu
Laukiz: kolyaðóðr, **larátsu*
Leioa: laratsú
Lekeitio: sútáko yántfu
Lemoa: lá tsu
Lemoiz: laratsú
Mañaria: súßéts^u
Mendata: laráts
Mungia: larátsu
Ondarroa: láats
Orozko: larátsu
Otxandio: larátsu
Sondika: larátsu
Zaratamo: larátsu
Zeanuri: látsu
Zeberio: layátsu
Zollo (Arrankudiaga): layátsu
Zornotza: larátsu

Araba

Aramaio: yélatsu

Gipuzkoa

Aia: laáts
Amezketá: laáts
Andoain: **laáts*
Araotz (Oñati): yelaátsu
Arrasate: yelátsu

Arroa (Zestoa): lá:ts
Asteasu: laáts
Ataun: elá:ts
Azkoitia: laáts
Azpeitia: laáts
Beasain: láats
Beizama: lá:ts
Bergara: yélats
Deba: laáts
Donostia: la:ts
Eibar: láats
Elduain: láßats
Elgoibar: laáts
Errezil: lá:ts
Ezkio-Itsaso: elá:ts
Getaria: laátsá
Hernani: laáts
Hondarribia: layáts
Ikaztegieta: laátsa
Lasarte-Oria: laáts
Legazpi: yeláts
Leintz Gatzaga: yelátsu
Mendaro: laáts
Oiartzun: laßáts
Oñati: yelaátsu
Orexa: láßats
Orio: l^aáts
Pasaia: subúrní (?)
Tolosa: laáts
Urretxu: gélaáts
Zegama: elá:ts

Nafarroako Foru Komunitatea

Abaurregaina / Abaurrea Alta: laráts
Alkotz: larátsa
Aniz: laráðs
Arbizu: laáts
Beruete: láßatsá, laßáts
Donamaria: laráts^a
Dorrao / Torrano: lá^ats
Erratzu: laats
Ettxalar: laráts
Ettxaleku: láatsá
Ettxarri (Larraun): lá^atsá, laáts
Eugi: láatsa
Ezkurra: láts
Gaintza: laáts
Goizueta: larátsá, laráz

Igoa: laáts
Jaurrieta: laráts
Leitza: láts
Lekaroz: laáts
Luzaide / Valcarlos: laáts
Mezkiritz: larátse
Oderitz: laáts
Suarbe: láats, lá^ßats
Sunbilla: laráts^a
Urdiain: elátsu
Zilbeti: larátse
Zugarramurdi: laáts

Lapurdi

Ahetze: láats
Arrangoitze: láats
Azkaine: laátsa (mark.)
Bardoze: laáts
Beskoitze: láats
Donibane Lohizune: laáts
Hazparne: láats
Hendaia: laatsá
Itsasu: láyats
Makea: laats
Mugerre: laats
Sara: láats
Senpere: laáts
Urketa: látsa
Uztaritze: láats

Nafarroa Beherea

Aldude: laáts
Arboti: laátsa
Armendaritze: láhats
Arnegi: laháts
Arrueta: látsa (mark.)
Baigorri: laats, laRhátsa
Bastida: kramaðera, **gaátsa* (?), **gaRatsa* (?)
Behorlegi: laháts, laátsa (mark.)
Bidarrai: láats
Ezterenzubi: laáts
Gamarte: laháts
Garrüze: laats
Irisarri: laáts
Izturitze: laáts
Jutsi: laats
Landibarre: laßáts

Larزابale: laats
Uharte Garazi: láhats

Zuberoa

Altzai: láts
Altzürükü: lats
Barkoxe: lats
Domintxaine: látsa
Eskiula: laátsa
Larraine: láts
Montori: la:ts
Pagola: la:ts
Santa Grazi: laáts
Sohüta: lá:tsa
Urdiñarbe: láts, laáts
Ürrüstoi: la:ts

1536. Mapa: Iar / crémaillère / hearth

GALDERA: 36050 ALG: 963; ALEANR: XI, 1488

	la(r)atzu
	labatzu
	laratz(a)
	lagatz
	labatz(a)
	gelatz
	gelatzu
	elatz(u)
	garratza
	surteko gantxo
	bestelakoak

- Beheko suan, kebidetik zintzilik dagoen gakodun katearen izena galdetu da. Kate horretatik pertza edo galdara esekitzen da.
- Hitz horren inguruan esaera asko jaso dira. Zornotzan: *Gixona ona edo txarra bada, etxeko laratzuen esatuko jok ori*; Ikaztegieta: *Laatza baño beltzago ao, motell*; Tolosan: *Etxe guztian laatzu beltza*; Azkoitia: *Látza etxé danetán beltzá, étxe dának iguálak esángo balíz bezéla*; Sunbilla: *Itxetik ezín ate balin bazen yende bat "au ezta laratzik gabe ateko"*.
- Luzaiden eta Iparraldeko zenbait herritan "laratzean pikoa" esaera bildu da. Zerbait ezohikoa gertatzen denean erabiltzen da. Luzaiden bi bildu dira: *Zerbeit estraordinario iten bádu batek, yíten bada goizik eta usaian berant yíten bazen edo, "laatzai piko bat eman bearko diau"*. Erritua: *Olo bat ekartzen balin bauzu kanpotik etxeat, su falta zinielakotz... laatzian hirú inguru emán, eztain eskapa óllo, geldi dain étxean*.
- **Bestelakoak**: gantxo (Bermeo), kolgador (Laukiz), kramallera (Bastida), subetzu (Mañaria), suburni (Pasaia).

- Berriz**: *Gure aittek esate ban "etxéko látzak eta lás piek esautzen dau persónie, kanpuen está esagututen", esákerie seukien sárrak.*
- Beruete**: *Mingáñen píkorra atéa ta labátza iúrtzi záyon bí aldíz ta kénduko záin báí! Etxéko labátzai galdétu beár zé bíz deámaun!*
- Makea**: "Laratza" etxearena dela diote, ezin dela etkez aldatuz gero eraman.
- Arnegi**: *Andre at yíten delaik ezkóntzaz kanpótik yíten den batendako erten da "lahátza ta guzia kontra zitun. Lahatzean piko at merexi xin."*